

УДК 726.012.6

О. В. Губанов, к.арх., доцент
В. С. В'язовский, ст. викладач
Ю. В. Гончарова, магістрант

Донбаська національна академія будівництва і
архітектури, м. Краматорськ, Україна
nik@donnaba.edu.ua

ПРИРОДНО-ИНТЕГРАЦИЙНИЙ ПРИНЦИП ПРОЕКТУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ КОРОТКОЧАСНОГО ТУРИЗМУ

У статті досліджується природно-інтеграційний принцип та його прийоми формування об'єктів архітектури, що відносяться до системі рекреаційного та короткочасного туристичного обслуговування населення, розглядаються особливості архітектурного формоутворення зарубіжних об'єктів придорожнього сервісу в сучасних умовах.

Ключові слова: архітектура короткочасного туризму, придорожній сервіс, туристичні маршрути, природно-інтеграційний принцип та прийоми.

А. В. Губанов, к.арх., доцент
В. Е. Вязовский, ст. преподаватель
Ю. В. Гончарова, магистрант

Донбасская национальная академия строительства и
архитектуры, г. Краматорск, Украина
nik@donnaba.edu.ua

ПРИРОДНО-ИНТЕГРАЦИОННЫЙ ПРИНЦИП ПРОЕКТИРОВАНИЯ ОБЪЕКТОВ КРАТКОВРЕМЕННОГО ТУРИЗМА

В статье исследуется природно-интеграционный принцип и его приемы формирования объектов архитектуры, относящихся к системе рекреационного и кратковременного туристического обслуживания населения, рассматриваются особенности архитектурного формообразования зарубежных объектов придорожного сервиса в современных условиях.

Ключевые слова: архитектура кратковременного туризма, придорожный сервис, туристические маршруты, природно-интеграционный принцип и приёмы.

A. V. Hubanov, Candidate of Architectural Sciences,
Associate Professor
V. E. Viazovskiy, Assistant Professor
Y. G. Honcharova, graduate student

Donbas National Academy of Civil Engineering and
Architecture, Kramatorsk, Ukraine
nik@donnaba.edu.ua

NATURE-INTEGRATING PRINCIPLE OF DESIGNING SHORT-TERM TOURIST FACILITIES

The article studies the nature-integrating principle and its approaches to forming architectural objects belonging to the system of recreation and short-term tourist services for the population. The article also considers the peculiar properties of foreign practice of architectural arrangement of roadside service objects in modern conditions.

Keywords: short-term tourist facilities, roadside service, tourist routes, natural integrated principle and approaches.

Постановка проблеми. При створенні системи об'єктів короткочасного туризму необхідно враховувати головні завдання створення комфортного архітектурного середовища

в єдності з природним оточенням. Інтеграційна архітектура є одним з найактуальніших шляхів вирішення даної проблеми, включаючи в свою структуру всі основні складові, які формують сприятливі умови життєдіяльності і являють собою «каталізатор» емоційного розвантаження і екологічної рівноваги, і одночасно «фільтром», через який людина буде сприймати навколишнє середовище.

Формулювання мети статті. Провести аналіз зарубіжного досвіду створення об'єктів архітектури короткочасного туризму. Виявити прийоми, якими реалізовано природно-інтеграційний принцип організації об'єктів архітектури короткочасного туризму.

Основний матеріал. На початку формування людського суспільства подорожі були необхідні для виживання людства. Люди періодично переміщалися з місця на місце в пошуках їжі або для забезпечення власної безпеки, вирушаючи по маршруту з метою пізнання світу і відкриття нових територій, з торговими, дипломатичними, військовими, релігійними місіями. Мандрівники потребували певних послуг з боку місцевого населення в плані розміщення, харчування і, як наслідок, були утворені перші туристичні формування, які надають подорожньому комфортні умови перебування на маршруті. Організована і сучасна інфраструктура відпочинку і розваг для туристів на маршруті сформувалася з розвитком залізничного, автомобільного і велосипедного видів транспорту (XX століття). В аспекті виявлення принципів і прийомів організації об'єктів архітектури короткочасного туризму вельми цікавим є досвід створення сервісу та будівництва об'єктів на транспортно-туристичних магістралях країн, які мають давні традиції придорожного та туристичного обслуговування. У за-рубіжному досвіді перші організовані туристичні маршрути з'явилися в США, в середині 50-х років, і були першими, для яких була розроблена система об'єктів, що обслуговує подорожуючих на маршруті. США стали також першою країною, в якій в рамках «національної програми розвитку магістралей» сформувалося поняття «зони відпочинку» (restarea), в структуру якої входять: невеликі зони для пікніка; паркінги, в тому числі для великовантажних автомобілів; туалети, невеликі кафе, дитячі зони, інформаційні та вітальні центри при в'їзді в штати. Найбільш успішним досвідом створення туристичних маршрутів і їх оснащення є досвід Норвегії, продемонстрований в загальнодержавній програмі «Національні туристичні шляхи». Через кілька років після старту програми архітекторами і іншими експертними розробниками виробилася єдина концепція 18-ти туристичних маршрутів, різних за своєю структурою і наповнюваності, загальна протяжність яких 2059 км. Слід так само відзначити, що транспортуванням подорожного з одного пункту зупинки в інший займаються не авто-магістралі, що дозволяють максимально швидко дістатися з точки А в точку Б, а другорядні шосе, що йдуть по мальовничих місцевостях, і місцевостям, які максимально тяжіють до основних визначних пам'яток маршруту. Досвід Норвегії демонструє той факт, що робота над створенням туристичних маршрутів і їх елементів сервісу може вестися централізовано, в масштабах всієї країни, сприяючи розвитку одночасно і національної економіки, і місцевої архітектури.

Використання природно-інтеграційного принципу в архітектурі туристичного сервісу представляє об'єкти в формі середовищних об'єктів, інтегрованих з природним контекстом, є своєрідним «каталізатором» емоційного розвантаження подорожуючих і одночасно «фільтром» через який вони сприймають оточення. Гармонійний розвиток архітектурного середовища досягається шляхом взаємодії всіх її складових формуючи зв'язок між проєктованим об'єктом і прилеглим до нього природним осередком. Для архітектури інтегрованої в природне середовище архітекторами та іншими розробниками враховуються композиційні

особливості, що визначають враження від споруди; найбільш важливими є єдність, цілісність, рівновага, рух, супідрядність з природним середовищем. Наступним засобом є ритм - властивість, органічно притаманне багатьом явищам природи і житті людини.

У природоінтегрованої архітектури короткочасного туризму відчуття ритму створюється чергуванням елементів архітектурного середовища і природного. До матеріально-оптичних засобів можна віднести кошти візуального сприйняття: матеріал, світло, колір. Вплив на емоційний стан людини набуває особливого змісту там, де результати інтеграції архітектурної середовища з природним ліквідували зримі ознаки дисгармонії простору, тобто ще одним завданням природоінтегрованої архітектури є усування або зменшення психологічного дискомфорту, що виникає у подорожуючих в процесі сприйняття архітектурного середовища. Принцип найбільш розкритий у норвезькій практиці проектування туристично-го оснащення маршрутів. На основі аналізу цього досвіду в сучасній практиці проектування об'єктів інфраструктури короткочасного туризму в рамках природно-інтеграційного принципу можна виявити такі прийоми:

Метод злиття з оточенням:

- Прийом стилізації;
- Прийом злиття;

Метод запозичення природних форм:

- Прийом «імітація природних форм»;
- Прийом геометричної подоби форм;

Метод злиття:

- Прийом включення природних елементів;
- Прийом пропорційного співвідношення;
- Прийом «паряща архітектура»;

Метод візуальних зв'язків:

- Прийом «активне домінування»;
- Прийом «мальовниче урівноваження»;
- Прийом «підпорядкування зовнішньому середовищу»;

Метод злиття з природним оточенням включає в себе прийом стилізації узагальнених ліній і площин об'єкта туризму природним структурам. Це виражається в переважанні в архітектурному об'єкті горизонтальних вертикальних або похилих площин відповідних форм природних елементів прилеглих до навколишнього середовища. Даний прийом використовується в більшій мірі при формуванні архітектури, подібної біонічної.

Ще одним прийомом є злиття архітектурної форми з пластикою ландшафту. Виходячи з цього, туристичний елемент може являти собою архітектурний об'єм когерентний з навколишнім середовищем. Так як рельєф має різні форми, то при формуванні природно-інтегрованої архітектури враховується його характер.

1.1 Притулок мандрівника «Strømbu», маршрут Рондане, Норвегія (2008)

Прийом стилізації виражається в переважанні в архітектурному об'єкті горизонтальних вертикальних або похилих площин відповідних форм природних елементів прилеглих до навколишнього середовища.

Як маскування об'єкта для гармонізації з природним оточенням використовуються елементи навколишнього середовища

1.2. Зона відпочинку «Eggitt», маршрут Рондане, Норвегія (2007)

Прийом злиття виявляється в тому, що архітектурний об'єкт впроваджен в рельєф, частина корисного простору будівлі заглиблена в рельєф, за рахунок чого відбувається проходження формі рельєфу і «злиття» об'єкта і ландшафту. Об'єкт стає частиною навколишнього середовища не вступаючи з нею в конфлікт, з огляду на те, що відбувається інтеграція штучного об'єкта з власною поверхнею землі.

Метод запозичення природних форм заснований на самоподобу елементів будівлі елементам природного середовища. В його основі лежить закономірність формування архітектурного середовища відповідно докомпозиційних закономірностей досягнення гармонії з природним середовищем. Одним з таких прийомів є геометрична подібність стереометричного обриса поверхні природоінтегрованих об'єктів природним поверхням. Природне середовище дуже різноманітна, тому при формуванні об'єктів сервісу короткочасного туризму слід враховувати композиційні та стилістичні особливості їх формування.

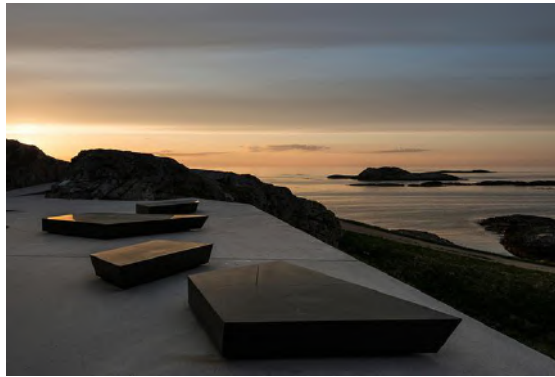
Ще один прийом, використовуваний в природно-інтегрованої архітектурі об'єктів короткочасного туризму, є імітація природних форм. Вона являє собою використання в архітектурному обсязі узагальнених форм образно відповідних природним структурам (рослинам, біологічним формам). Це виражається в переважанні в архітектурному обсязі структурних властивостей відповідних форм природних елементів середовища.

1.3. Майданчик для відпочинку «Hellåga», маршрут Helgelandskysten, Норвегія (2003)

В архітектурному об'ємі туалетної кімнати зони відпочинку використаний прийом

узагальнених форм, образно відповідних природним структурам, відбувається образна імітація засніжених гір, які подорожуючі бачать в своєму оточенні.

1.4. Майданчик для відпочинку «Kleivodden», маршрут «Andøya», Норвегія (2013)

Приємом геометричної подібності відображений в геометричному подоби стереометричного обрисі поверхні елементів майданчика для відпочинку таких природних об'єктів оточення як гори, скелі і булижники норвезьких фьордів.

Метод злиття та інтеграції природних елементів полягає в об'єднанні природного середовища із середовищем проєктованих об'єктів сервісу за допомогою конструктивних і композиційних можливостей архітектури. Одним із прийомів є включення природних елементів (рослинність, водні пристрої, матеріал) в архітектурні об'єкти. Даний прийом дозволяє створити відносну рівновагу між нативним і антропогенним середовищем використовуючи інтегративну функцію для створення більш комфортного екологічного середового об'єкту. Ще один прийом використовує пропорційне співвідношення архітектурного об'єкта до прилеглого середовища. Він являє собою залежність формування об'єктів від пропорційності оточуючих її елементів. Можна виділити вертикальний і горизонтальний зв'язок. Вертикальний зв'язок засновано на тому щоб гармонійно вписати висотний архітектурний об'єкт в оточення. Даний прийом забезпечує зорові зв'язки між окремими частинами об'єкта і природою і створюється відчуття безпосереднього контакту природного середовища з проєктованим. Горизонтальне співвідношення засноване на тому розглядати композиційні особливості об'єктів як відповідність прилеглому оточенню. Форма і ритм є основною умовою для гармонійного вписування в природне оточення. В цьому випадку дані елементи повторюють ритміку природних елементів, тим самим гармонійно інтегруючи антропогенне середовище туристичного сервісу в природну. Цей спосіб адаптує антропогенне середовище використовуючи залежність композиції запроєктованого об'єкта від характеру прилеглої до нього території ландшафт, озеленені ділянки, водні елементи. В цьому випадку ритм обсягів повторює ритміку рельєфу в результаті чого спроектовані обсяги розглядається як органічне продовження ландшафту. Ще один прийом адаптації об'єктів короточасного туризму в навколишньому середовищі є паряща архітектура, "об'єкти на ніжках". Цей прийом забезпечує формування архітектурного середовища не зачіпаючи природну підставу. При використанні даного прийому об'єкт виявляється піднесеним над прилеглою до нього територією (це може бути ландшафт, озеленені ділянки, водні елементи, а природне середовище проходить крізь будівлю і рівень землі залишається не зворушеним. Цей спосіб містить залежність композиції будівлі від характеру оточення.

1.5 Майданчик для відпочинку «Lovra», маршрут Ryfylke, Норвегія (2015)

Приєм включення природних елементів дозволив створити відносну рівновагу між і природним середовищем і об'єктами малої архітектури використовуючи інтегративну функцію для створення більш комфортного екологічного середового об'єкта.

1.6. Оглядовий майданчик «Tungeneset», маршрут Senja, Норвегія (2008)

Приєм пропорційного співвідношення виражається в тому, що елементи спроектованого об'єкта повторюють ритміку природних елементів -виступаючих гірських порід і каміння. Композиційні особливості оглядового майданчика сприймаються як відповідність прилеглому оточенню.

1.7. Оглядова платформа-міст «Høsebru», маршрут Ryfylke, Норвегія (2013).

Приєм «Паряща архітектура» забезпечує формування архітектурного середовища оглядової платформи не зачіпаючи ландшафт, архітектура «надвисає» над природною першоосною.

Наступним розглянутим методом є метод візуальних зв'язків. В його основі лежить закономірність розташування об'ємно-просторових елементів архітектурного середовища

відповідно до композиційними закономірностями досягнення гармонії До них в першу чергу відноситься побудова композиції архітектурного обсягу і її взаємозв'язку з природним оточенням на основі симетрії асиметрії ритму метра подібності. Першим прийомом, який реалізує цей метод, є прийом активного домінування архітектурного об'єкта як головного елемента навколишньої території При використанні такого прийому споруда може контрастувати за своєю формою величиною масі з оточуючими середовищем. Прийом мальовничій врівноваженості є формування архітектурного об'єкта короточасного туризму як статично врівноваженого елемента навколишньої території. При використанні такого прийому об'єкт візуально вписується за своєю формою величиною масі в навколишнє середовище. Наступний прийом включає в себе підпорядкування зовнішньому середовищу і є формування об'єкта як рецесивного об'єкта, який знаходиться в існуючій ситуації. При використанні такого прийому спорудження підпорядковується оточуючих об'єктів тим самим не домінує, а ховається в навколишньому середовищі.

1.8 Туристичний центр в Горі, міжнародний туристичний маршрут, Грузія (2011)

Прийом включення природних елементів дозволив створити відносну рівновагу між природним середовищем і об'єктами малої архітектури використовуючи інтегративну функцію для створення більш комфортного екологічного середового об'єкту

1.9. Оглядові помости "Bukkekerka", маршрут Andøya, Норвегія (2018)

Прийом мальовничої врівноваженості виявлено в гармонійному вписування архітектури оглядових помостів в природне середовище за формою, величиною і масою. Формування архітектурного об'єкта в природному середовищі можна розглядати як статичний елемент урівноваження навколишнього природного середовища з антропогенною.

1.10. Оглядова платформа «Askevågen», маршрут Atlanterhavsvegen, Норвегія (2005)

Прийом підпорядкування зовнішньому середовищу продемонстровано у архітектурі оглядової платформи, яка «захована» за рахунок прозорих поверхонь, тим самим розчиняється і підпорядковується зовнішньому середовищі, не претендує на роль активного елемента і є рецесивною.

Висновок. В цілому, в роботі можна виділити чотири основні методи, якими реалізується принцип природного інтеграції об'єктів короткочасного туризму: метод злиття з оточенням, метод запозичення природних форм, метод злиття, метод візуальних зв'язків. На основі виявлених методів, формуються основні прийоми, кожен з яких має свої особливості, необхідні для створення того чи іншого об'єкта на туристичному маршруті.

Література

1. Крижановская Н.Я., Янкович С.С. Формирование промежуточных рекреационных пространств в архитектурное среде: Учебное пособие.- Б.: Уч-изд, 2007.-131 с.
2. Гордиенко С.Г. Принципы формирования природоинтегрированной архитектуры.- Сучасні проблеми архітектури і містобудування. Випуск №25. 2010.-40-27с.
3. Архитектурный вестник №2 (107) / Логвинов В.- О природоинтегрированной архитектуре. – М.: 2009.-89с.